

Školitelský posudek

Michal Lukeš: *Československé bezpečnostní orgány v boji proti maďarské iredentě 1918-1930.* Disertační práce, strojopis. ÚČD FF UK, Praha 2007, 194 s. + 12 s. příloh.

Práce Michala Lukeše se zabývá některými aspekty boje československých zpravodajských služeb proti Maďarsku a separatistickému hnutí Maďarů na Slovensku v době první republiky. Rozebírá problematiku vzniku československých zpravodajských služeb na počátku první Československé republiky, přičemž si především všímá situace na Slovensku.

Práce je rozdělena na úvod, čtyři kapitoly a závěr. Úvod podává přehled existující odborné literatury a zachovaných archivních pramenů a zabývá se dále teoretickým rozborem problematiky maďarské iredenty. Autor přitom správně zdůrazňuje, že situace Maďarů na Slovensku byla historicky specifická. Na rozdíl od např. Italů v Dalmácii či v jižním Tyrolsku, od nichž pochází samotný termín iredenty (*Italia iredenta* – tj. nesjednocená Itálie, čili ta část území obývaných Italy, která doposud nebyla nebo nemohla být připojena k italskému státu) v případě území jižního Slovenska (a jihu Podkarpatské Rusi) šlo o území náležející vždy v minulosti k uherskému státu. Obyvatelstvo tedy ze svého pohledu bojovalo vlastně nikoliv za připojení, ale spíše za opětovné sjednocení s Maďarskem. Takto také situaci vnímalo obyvatelstvo ve vlastním Maďarsku.

Kapitola s názvem Češi a Slováci při vstupu do společného státu se vedle obecného rozboru této problematiky zabývá účastí českých četníků na obsazení Slovenska a zajištění jeho bezpečnosti. Další kapitola se týká vzniku československých zpravodajských orgánů a jejich role při boji proti maďarskému separatismu.

Za stěžejní považují kapitolu týkající se procesu s Vojtechem Tukou, Antonem Sznackým a Alexandrem Machem (poslední byl při procesu zcela osvobozen, proto mu v textu není věnována zvláštní pozornost). Lukeš vysvětluje pozadí Tukova procesu, který

byl už ve své době považovaný především v Maďarsku (ale i v některých kruzích západní Evropy) za justiční omyl, či spíše za vědomou snahu československé vlády Tuku zdiskreditovat a vytlačit z veřejného života. Lukeš přesvědčivě ukazuje, že i když do procesu byla skutečně angažována československá zpravodajská služba, proces nebyl vykonstruován. Tuka skutečně vyvíjel proti Československu zpravodajskou činnost s cílem dosáhnout odtržení Slovenska od ČSR. Proces se opíral o relevantní důkazy. Problém byl ovšem ve způsobu předložení těchto důkazů soudu, který nepochybně nebyl zcela v pořádku. Podobně autor rozebírá i aféru Antona Sznackého, spoluobžalovaného v Tukově procesu. O zpravodajské činnosti Sznackého ve prospěch Maďarska nelze pochybovat, o čemž svědčí i jeho dezerce do Budapešti v době slovenského státu, kdy byl reaktivován a stal se vojenským atašé na slovenském vyslanectví v Římě.

Poslední kapitola se týká obcházení mírových dohod ze strany Maďarska. Autor vysvětluje trauma, které v maďarské společnosti způsobila trianonská mírová smlouva z roku 1920. Maďarsko podle ustanovení mírové smlouvy si mohlo ponechat jen malou profesionální armádu, kterou nesmělo doplňovat pravidelnými odvody. Lukeš ukazuje, jak byla tato ustanovení Maďarskem porušována: profesionální vojáci byli propouštěni ještě před uplynutím doby, po kterou se zavázali sloužit a na jejich místo byli přijímáni noví. Propuštění vojáci se stávali fakticky vycvičenými záložníky. Do Maďarska byly dále pašovány zbraně, zpravidla tak, že přicházely rozmontované a deklarované jako součásti strojních zařízení. Další zbraně byly tajně vyráběny přímo v Maďarsku.

Autor dále věnuje pozornost organizaci *Levente*. Oficiálně šlo o mládežnickou sportovní organizaci, ve které ale ve skutečnosti mládež dostávala vojenský výcvik. Členství v organizaci bylo v zásadě povinné. O tom, že *Levente* byla ve skutečnosti organizací vojenskou svědčí i to, že své vedoucí a představené museli členové bezpodmínečně

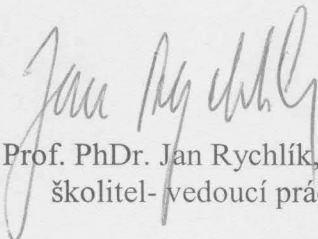
poslouchat a dokonce je i předepsaným způsobem zdravit, a to i mimo dobu výcviku. Ovšem, *Levente* neměla dostatek zbraní a proto vojenský výcvik nebyl dostatečně kvalitní.

Práce vychází především z původních archivních materiálů, které autor pečlivě prostudoval. Bohužel, materiály k činnosti československé zpravodajské služby se zachovaly jen torzovitě. Většina materiálů bývalého II. oddělení hlavního štábu Československé armády (tj. zpravodajská služba a kontrašpionáž) byla zničena již v březnu 1939, bezprostředně před německou okupací českých zemí. Přesto se autorovi podařilo shromáždit poměrně obsáhlý materiál, zejména pokud jde o proces s Vojtechem Tukou. V tom je práce velmi přínosná. Některé, doposud nikdy nepublikované materiály, autor uvádí v příloze. Autor dále využil dobový tisk. Znalost odborné literatury je na dostatečné úrovni.

Závěr:

Práce podle mého názoru splňuje nároky kladené na doktorskou disertační práci pro přiznání vědecké hodnosti PhD a lze ji připustit k obhajobě.

Praha, 20. března 2007

Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.
školitel-vedoucí práce